Hieronim Stroynowski

nauczyciel
pijar, prawnik, członek loży masońskiej, pisarz
Ur. 20.9.1752, Chaczkowo
Zm. 5.8.1815, folwark Czarci Kąt

Dane rodziców

Benedykt Stroynowski

Marianna Brodzka (Brocka)

Wychowanie i wykształcenie

Po początkowej nauce w domu w 1760 roku został oddany do szkoły pijarskiej w Złoczowie. Po zakończeniu szkoły wstąpił do zakonu pijarów 15 sierpnia 1766 roku i po dwuletnim nowicjacie w Podolińcu na Spiszu złożył śluby zakonne 30 stycznia 1768 roku.

Etapy kariery dot. edukacji

Po ukończeniu studiów zakonnych w Rzeszowie (1768-1771) uczył w Złoczowie w parwie (1771-1772) i w Międzyrzeczu Koreckim (1772-1773). W roku szkolnym 1773-1774 został przeniesiony do Collegium Nobilium, gdzie uczył w klasach niższych początków łaciny i geometrii, w drugim roku tylko geometrii, w kolejnych uczył prawa politycznego naturalnego oraz pełnił funkcję subprefekta. W roku szkolnym 1777/1778 wykładał logikę.

W okresie 1775-1776 pracę pedagogiczną łączył ze studiami teologicznymi, po ich ukończeniu otrzymał w Warszawie święcenia kapłańskie z rąk biskupa koadiutora kijowskiego Kaspra Cieciszowskiego. (A.J. Kukła błędnie za A. Pitalą podaje, że Stroynowski był słuchaczem w krakowskim Studium Teologii Spekulatywnej - matrykuła oraz inne dokumenty jednoznacznie wskazują, że Stroynowski w tym czasie nie był słuczaczem krakowskiego studium i przebywał w Warszawie).

Dzięki zdolnościom i sukcesom pedagogicznym Stroynowskiego, a przede wszystkim temu, że był znanym propagatorem fizjokratyzmu został zauważony przez władze Komisji Edukacji Narodowej, które zaproponowały mu nowo utworzoną pierwszą w Rzeczpospolitej Katedrę Prawa Natury i Ekonomii Politycznej w Szkole Głównej Litewskiej w Wilnie. Wykłady rozpoczął wiosną 1781 roku, podczas pobytu w Wilnie wstąpił do masonerii, został członkiem loży „Gorliwy Litwin”.

Już w maju 1781 roku wyjechał do Krakowa jako opiekun młodzieży skierowanej do Seminarium Kandydatów do Stanu Akademickiego. Podczas pobytu w Krakowie pogłębił swoje wykształcenie teologiczne i prawnicze. Dnia 1 lipca 1782 roku uzyskał stopień doktora prawa kanonicznego oraz świeckiego. Podczas pobytu w Krakowie nawiązał kontakty z Hugonem Kołłątajem, Antonim Popławskim i Bonifacym Garyckim.

Latem 1783 roku powrócił do Wilna i na jesieni tego roku rozpoczął wykłady z prawa i ekonomii. Od 1785 roku był prefektem seminarium dla kandydatów w Wilnie, które zostało utworzone na wzór instytucji krakowskiej.

W 1787 roku uzyskał urlop i udał się na kurację do Italii, zwiedził Florencję, Neapol i Rzym. Pobyt ten wykorzystal także w celach naukowych, idea nurtu humanitarnego w prawodawstwie karnym, z którą zapoznal się w czasie tego pobytu, jest widoczna w jego poźniejszych pracach. Został członkiem Akademii Florenckiej (6 października 1787) i rzymskiej Akademii Arkadyjskiej (1788).

W połowie 1788 roku wrócił do Wilna, w 1789 roku został zaangażowany do pracy nad udoskonaleniem nowych

„Ustaw" Komisji Edukacji Narodowej, które weszły w życie w 1790 roku. Przyczynił się wyłączenia szkół pijarskich spod wizytacji Szkół Głównych.

W 1790 roku, za zgodą władz kościelnych, wystąpił ze zgromadzenia pijarów, przeszedł do kleru diecezjalnego i otrzymał godność kanonika kijaowskiego. Uczestniczył w pracach legislacyjnych w czasie trwania Sejmu Wielkiego, za co pod koniec 1791 roku został odznaczony przez króla Stanisława Augusta Poniatowskiego odznaczony medalem "Merentibus".

Na przełomie 1792 i 1793 dzięki pomocy Adama Kazimierza Czartoryskiego otrzymał probostwo w Korcu na Wołyniu.

Dnia 24 listopada 1793 roku na sejmie grodzieńskim został wybrany na członka Komisji Edukacji Narodowej, w grudniu tego roku powierzono mu ocenę raportu dotyczącego stanu szkół pijarskich prowincji polskiej. Dnia 20 lutego 1794 roku został przeniesiony na emeryturę, był jednak obecny na ostatnim posiedzeniu Komisji Edukacji Narodowej 10 kwietnia 1794 roku.

W okresie porozbiorowym poświęcił się edukacji publicznej oraz ratowaniu zagrożonej uczelni wileńskiej. W latach 1799-1806 był rektorem Szkoły Głównej Litewskiej (przemianowanej w 1803 roku na Uniwersytet Wileński).

Od maja 1802 do czerwca 1803 roku na polecenie Aleksandra I przebywał w Petersburgu i uczestniczył wraz A.J. Czartoryskim i Tajnym Komitetem I Ministerstwem Oświecenia Publicznego nad reformą edukacji rosyjskiej, opartą na doświadczeniach Komisji Edukacji Narodowej. Od 1803 roku był prałatem scholastykiem katedry wileńskiej.

Był członkiem i prezesem wileńskiego Towarzystwa Dobroczynności, warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, petersburskiego Towarzystwa Ekonomicznego.

Był kolekcjonerem dzieł sztuki, zgromadził bogatą galerię obrazów. Został pochowany w majątku rodzinnym w Horochowie. Przez współczesnych opisywany był jako: „człowiek szczupły, średniego wzrostu, rozumnym obliczu [...] obejściem przypominał zakonnika [...] po francusku mówil z wielką łatwością". Jego rektorstwo wzbudzało wiele kontrowersji, jednak większość uznaje, że wraz z A.J. Czartoryskim zapoczątkowali rozkwit uczelni. Ponadto był autorem prac, mów z dziedziny prawa ekonomii, część została w rękopisie. Najważniejsze jego dzieło to "Nauka prawa przyrodzonego, politycznego, ekonomi politycznej i prawa narodów" (Wilno 1785-1786, kilka wydań, w tym po rosyjsku – Petersburg 1809).

Fakty z życia osobistego

Dnia 4 grudnia 1794 roku otrzymał od króla Order św. Stanisława.

W 1806 roku został odznaczony Orderem św. Anny i w tym roku został mianowany biskupem koadiutorem łuckim. Konsekrowany w Łucku 19 stycznia 1808 roku, z tytułem biskupa lambertyńskiego. Był deputatem kapituły łuckiej do kolegium biskupów w Petersburgu.

Po śmierci biskupa wileńskiego J.N. Kossakowskiego (28 września 1808) został administratorem diecezji wileńskiej, a w 1814 roku mianowano go biskupem wileńskim.

Żył w XVIII-XIX wieku.

Bibliografia

Przedmiotowa

1. A.J. Kukła, *Hieronim hrabia Stroynowski. Prawnik-ekonomista-fizjokrata (1752-1815)*, Lublin, 2009.